

Ιστορία της Ελληνικής Κοινότητας

Οι Έλληνες
στην Τερτζέστη
από τις αρχές
του 18ου αιώνα
έως σήμερα

Κωστόπουλος Δημήτριος

Ο ΣΗΜΕΡΙΝΟΣ ταξιδιώτης, πραγματοποιώντας με το ferry-boat το ταξίδι Πάτρα - Τεργέστη, ακολουθεί τον ανιχνευτικό πλου των πρώτων Μεσολογγιτών, Κεφαλλονιτών, Πελοποννησίων των αρχών του 18ου αιώνα. Πλησιάζοντας στο τέρμα του αντικρίζει να δεσπόζουν στην επιβλητική παραλία του λιμανιού το Palazzo Carciotti (Καρτσιώτη) το κτίριο της ελληνικής κοινότητας και δίπλα του τον ελληνορθόδοξο ναό της Αγίας Τριάδας και του Αγίου Νικολάου. Πιο πέρα ανοίγεται το κανάλι και στις όχθες του επιβάλλονται ο καθολικός ναός του Αγίου Αντωνίου και ο σερβικός ορθόδοξος ναός του Αγίου Σπυρίδωνα. Η Piazza Tommaseo, το Επαρχιακό Διοικητήριο, το παλιό κτίριο του Lloyd Triestino, δεξιά και αριστερά από τη μεγάλη απέραντη piazza Unita d' Italia που την περιβάλλουν το Δημαρχείο και το κτίριο των Γενικών Ασφαλειών Τεργέστης (Assicurazioni Generali) το παλιό δηλαδή οίκημα του Νικόλαου Στρατή (casa Strati) που οικοδομήθηκε το 1824, όλα μαζί συμπληρώνουν την αρχοντική όψη της παραλίας.

Η Τεργέστη Piazza Vecchia a Trieste, 1820

Η τελευταία εικοσαετία του 18ου αιώνα σήμανε την αρχή της ακμής της παροικίας, που αποδεικνύεται τόσο από τη δυνατότητα των 500 μόλις Ελλήνων να ανεγείρουν χωρίς εξωτερική βοήθεια το ναό του Αγίου Νικολάου, όσο και από την εντατική τους προσπάθεια να ιδρύσουν την κοινότητα, που το Καταστατικό της εγκρίθηκε ήδη το 1786.

Οι 154 Έλληνες του 1765 είχαν φτάσει τους 583 το 1786, για να διπλασιαστούν περίπου το 1818 (1.117 ψυχές) και να πλησιάσουν τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή τους δύναμη το 1822 (3.200), αριθμός προσωρινά αυξημένος λόγω του κύματος των προσφύγων. Σε 1.700 - 2.000 άτομα κυμαινόταν ο ελληνικός πληθυσμός της Τεργέστης το 19ο αι. (δηλαδή σε ποσοστό 2,5 - 4,5%). Το 1802 η πληθυσμιακή εικόνα της Τεργέστης, που δεν άλλαξε πολύ σε ποσοστιαία αναλογία και αργότερα, ήταν η ακόλουθη: 68,8% Ιταλοί, 16,09 Σλοβένοι, 5,04 Εβραίοι, 4,07 Έλληνες, 2,65 Γερμανοί, 1,49 «Ιλλυριοί», 1,10 Ελβετοί, 0,40 Άγγλοι.

Διακρίνονται τα έργα του νέου λιμανιού που είχαν αρχίσει το 1868.

ΤΕΡΓΕΣΤΗ: πόλη ελεύθερο λιμάνι των Αψβούργων στη Μεσόγειο το 18ο αι., κύριος ναυτεμπορικός σταθμός στην Αδριατική μετά την πτώση της Βενετίας (1797)• καίριος οικονομικός κόμβος του διεθνούς θαλάσσιου εμπορίου το 19ο αι.• από το 1719, σχεδόν πάντοτε το κοσμοπολίτικο κέντρο της συμβίωσης των λαών, καλύτερα των εθνικών ή θρησκευτικών ομάδων που συναποτελούν το μικτό χαρακτηριστικό πληθυσμό της.

Η Τεργέστη σήμερα: μια πόλη λιμάνι της βορειοανατολικής Ιταλίας χωρίς ενδοχώρα, χωρίς τη δραστηριότητα του παρελθόντος, στα όρια της πρώην Ανατολικής κομμουνιστικής και της Δυτικής Ευρώπης. Από τη διάλυση της Αυστροουγγαρίας σε μια συνεχή αναζήτηση ταυτότητας και προσανατολισμού, η ίδια και οι κάτοικοί της.

Ο προσανατολισμός του εμπορίου της Τεργέστης προς το Levante, ήδη από τη γένεση του λιμανιού της, ήταν και η αιτία που κέντρισε το ενδιαφέρον των Ελλήνων αλλά και των Σέρβων («Ιλλυριών»), Εβραίων και εν μέρει των Αρμενίων εμπόρων από το 18ο αι., να μεταφέρουν σ' αυτή τις εμπορικές τους επιχειρήσεις. Ως μεσίτες, εμπόρους λιανικής και χονδρικής πώλησης γνωρίζουμε τους Έλληνες ως τα τέλη του 18ου αι. Βαθμιαία εξέλιξαν τις ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες τους. Ήταν κυρίως προσωπικές οικογενειακές εταιρίες που έδρευαν στη Σμύρνη, Κωνσταντινούπολη, Χίο, Κρήτη, Πελοπόννησο, Ήπειρο ή και τη Βιέννη, Οδησσό, το Λιβόρνο, τη Μασσαλία, το Λονδίνο και αργότερα τη Νέα Υόρκη.

Η Ελληνική κοινότητα εξακολουθεί πάντα να συμμετέχει ενεργά στην πορεία της ιστορικής πολιτείας

Η ελληνική κοινότητα λειτούργησε με το Καταστατικό του 1786, που δεν άλλαξε ουσιαστικά, παρά τις μεταγενέστερες μικρές αλλαγές και επαναδημοσιεύσεις του. Το δωδεκαμελές Βουλευτήριο (Capitolo), που εκλεγόταν κάθε δύο χρόνια από τη Γενική Συνέλευση των Ελλήνων μελών της Κοινότητας, είχε τη γενική συμβουλευτική αρμοδιότητα στη διοίκηση των κοινοτικών θεμάτων• την εκτελεστική εξουσία μεταβίβαζε και μεταβιβάζει στους τρεις Επιτρόπους που εκλέγει από τα μέλη του. Στην οργάνωση της κοινότητας μπορεί να αναζητήσει ο ερευνητής στοιχεία της κοινοτικής οργάνωσης των Ελλήνων από τους τόπους αφετηρίας τους (που ήταν κυρίως ο νησιώτικος χώρος του Ιονίου και του Αιγαίου, τα παράλια της Πελοποννήσου και της Μικράς Ασίας) αλλά και την τοπική παράδοση των εκκλησιαστικών κοινοτήτων και ενοριών της Καθολικής Αυστρίας. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1801, ίδρυσαν κοινοτικό σχολείο υπακούοντας και στις επιταγές του κράτους για τη μόρφωση των κατοίκων του αλλά και στις απαιτήσεις των συνειδητοποιημένων παροίκων. Μονοθέσιο σχολείο των «κοινών γραμμάτων» στην αρχή, εξέλιξε, σύντομα, πρόγραμμα μαθημάτων για να καλυφθούν οι μορφωτικές ανάγκες στοιχειώδεις και μέσης εκπαίδευσης, θα λέγαμε με τα σημερινά δεδομένα, των παιδιών των εμπόρων.

ΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ των Ελλήνων για την Τεργέστη
παρουσιάστηκε στις αρχές του 1700.

Η πόλη της Τεργέστης είχε λιγότερους από 10.000 κατοίκους και προ των πυλών της αρχίζουν ήδη να διαφαίνονται μεγάλα γεγονότα. Το 1717 η Αυτοκρατορία της Αυστρίας αποφάσισε την ελεύθερη ναυσιπλοΐα στην Αδριατική Θάλασσα σε ανταγωνισμό με την ήδη φθίνουσα Βενετία. Αυτό σε συνδυασμό με την ανακήρυξη το 1719 σαν ελεύθερης ζώνης του λιμανιού της Τεργέστης σήμανε την απαρχή του ελεύθερου εμπορίου. Οι Έλληνες δεν έχασαν καιρό, παρουσιάστηκαν τα πρώτα εμπόρια σταφίδας, σύκων, κρασιού, σαπουνιού κ.λπ., ενώ άνοιγε ο δρόμος για την ιστορική στιγμή. Η Αυτοκράτειρα της Αυστρίας Μαρία Θηρεσία, αντιλαμβανόμενη το δυναμισμό των Ελλήνων σαν ενδιάμεσων στο εμπόριο της Αυστρίας με τις χώρες της Ανατολής το 1751 τους ενθαρρύνει αναγνωρίζοντάς τους το δικαίωμα να κτίσουν δική τους εκκλησία και να ασκούν ελεύθερα τα θρησκευτικά καθήκοντά τους. Έκτοτε, όπως συμβαίνει σε όλα τα μέρη του κόσμου, όπου υπάρχει πυρήνας του Ελληνισμού, η Εκκλησία αποτέλεσε τον συνδετικό κρίκο και σημείο αναφοράς μεταξύ των Ελλήνων. Αποφασιστικό βήμα αμέσως μετά υπήρξε η δημιουργία του ελληνικού σχολείου το 1801 και της Βιβλιοθήκης που ακόμη και σήμερα είναι η πιο σπουδαία που έχει δημιουργήσει ο Ελληνισμός στο εξωτερικό. Στην βιβλιοθήκη βρίσκει κανείς τα τεύχη της εφημερίδας «Νέα Ημέρα» που εκδιδόταν στην Τεργέστη, από το 1855. Εν τω μεταξύ η Τεργέστη από τους 10.000 κατοίκους που είχε το 1700 φθάνει τις 24.000 το 1800, εκ των οποίων το 4% είναι Έλληνες.

Η ιστορικής κληρονομιάς συναρπάζει και εμπνέει τους νέους

Οι γεωπολιτικές αλλαγές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου άλλαξαν την τύχη της Τεργέστης που έπαυσε να είναι λιμάνι/πνεύμονας μιας αυτοκρατορίας.

Παρ' όλα αυτά η φιλόξενη γη της Τεργέστης πάντα γοήτευε το ελληνικό στοιχείο και το νέο αίμα ποτέ δεν έλλειψε. Όταν χρειάστηκε, εμπλούτισε την ελληνική κοινότητα με «νέο αίμα» που δεν ήλθε πλέον σαν ξενιτεμένο ή προσφυγικό αλλά για μόρφωση και προκοπή. Η αίγλη της ιστορικής κληρονομιάς συναρπάζει και εμπνέει τους νέους που έρχονται. Οι Έλληνες που έφθασαν τις τελευταίες δεκαετίες από τους σημερινούς Έλληνες σχεδόν οι μισοί δεν έχουν γεννηθεί στην Τεργέστη συνέδραμαν αποφασιστικά στην «ανακαίνιση» της ιστορικής και υλικής κληρονομιάς.

Το μουσείο και Βιβλιοθήκη βρίσκονται σε άριστη. Το Ελληνικό Σχολείο λειτουργεί και πάλι με τριάντα περίπου Ελληνόπουλα. Τέλος, η εκκλησία του Αγίου Νικολάου δίπλα στη θάλασσα ποτέ δεν έκλεισε τις πόρτες της, στολίδι για τον Ελληνισμό και για την ίδια την πόλη της Τεργέστης.

Ο Ελληνικός Τύπος στην Τεργέστη

Πρέπει να αναφέρουμε ότι, σε αντίθεση με τις άλλες ελληνικές κοινότητες του εξωτερικού, η αυτόνομη ελληνική κοινότητα της Τεργέστης στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα είναι ακόμη ισχυρή. Οι Έλληνες έμποροι της Τεργέστης, ως το 1891 τουλάχιστον, εξακολουθούν να είναι σοβαροί ανταγωνιστές των εμπόρων της Δύσης. Έτσι δικαιολογείται και η άνθηση του ελληνικού Τύπου στο χώρο αυτό. Γιατί, εκτός από τις δύο εφημερίδες που αναφέραμε, το 1882 ο Κωνσταντίνος Ταπούρος εξέδωσε εφημερίδα οικονομικού καθαρά περιεχομένου με τίτλο «Εμπορικός Ταχυδρόμος Τεργέστης. Πανελλήνιον όργανον, εμπορικόν, οι- κονομικόν και ναυτιλιακόν». Από το Μάιο του 1883 ο τίτλος διαμορφώθηκε ως εξής: «Εμπορικός Ταχυδρόμος Τεργέστης. Εφημερίς εμπορική, οικονομική και ναυτιλιακή». Η εφημερίδα τυπωνόταν στο τυπογραφείο Morterra, ήταν εβδομαδιαία, τετρασέλιδη, σε μεγάλο 4ο σχήμα. Κυκλοφόρησε από τη 20 Μαΐου 1882 ως την 3 Φεβρουαρίου 1884. Ήταν πολύ καλά ενημερωμένη στα οικονομικά θέματα, έδινε πολλές ενδιαφέρουσες ειδήσεις και πληροφορίες για την εμπορική κίνηση της Τεργέστης, δημοσίευε τις τιμές των ξένων συναλλαγμάτων και παρακολουθούσε με ακρίβεια τη ναυτιλιακή κίνηση και γενι-κότερα το εμπόριο. Πολλές φορές φιλοξενούσε κείμενα που είχαν άμεση σχέση με τα πολιτικά πράγματα της Ελλάδας.

Τέλος παρουσίασης

Ευχαριστώ για την προσοχή σας...